

Walory założeń
cmentarnych, zagrożenia dla
układów ogrodowo-
parkowych cmentarzy na
Dolnym Śląsku, rozwiązania
z przyrody wspomagające
zielen cmentarną

Małgorzata Piszczek



Hier ruht unser
Gedächtnis
Gottfried Martin
Wüstler
† 17. 2. 1945
† 30. 11. 1945

Cmentarz to nastrój -
portal do Wszechświata
i Wieczności, miejsce
kultu związku z Ziemią
i ziemią



strefa sacrum

przestrzeń liminalna



TAK dla zieleni cmentarzy

A photograph of a cemetery with various stone grave markers and large trees. The scene is lush and green, with sunlight filtering through the leaves. In the foreground, there is a large, rectangular stone grave marker covered in lichen, and a black metal fence with a geometric pattern. In the background, several other stone markers of different shapes and sizes are visible, along with large, mature trees. The overall atmosphere is peaceful and serene.

krąg życia i śmierci

Kształt cmentarza zależy od kontekstu kulturowego



Kształt cmentarza zależy od kontekstu kulturowego



Cezura
czasowa



Hier ruhen in Gott
unsere lieben Eltern

Auguste

Stanelle

geb. Kortsch

* 2. 9. 1874,

+ 25. 2. 1940.

Dewastacja cmentarzy na Dolnym Śląsku



Lapidaria





Cmentarz to ogród pamięci - rośliny są w nim ważne



Rośliny są elementem symbolicznym i estetycznym





Kompozycja cmentarza XIX/XX w.:

- Aleja osi głównej, obwodnicowa, boczne – brak kolizji drzew z polami grzebalnymi.
- Zieleń osłonowa.
- Place/ronda w węzłach kompozycji.
- Kwatery pól grzebalnych.
- Mała architektura.



Ludne miasta zmarłych



Zagrożenia dla kompozycji i zieleni cmentarzy:

- Zakaz sadzenia drzew i krzewów.
- Usuwanie i niszczenie drzew i krzewów (sól!)
- Uszczelnianie powierzchni gleby (nawierzchnie, „wykładziny”).
- Nadużywanie skał.



Co może zrobić każdy?

- Ograniczyć rozbieranie gór.
- Ograniczyć wkład pracy - grób jako ogródek.
- Kupować mniej.
- Stosować mniej tworzyw sztucznych.
- Segregować odpady.
- Recykling, upcykling, współdzielenie.
- Nieagresywne środki (chemiczne, współżycia sąsiedzkiego).



Czego wymagać od zarządcy?

- Projektowanie przestrzeni - przyjazna odwiedzającym (czytelna komunikacja i strefowanie, dostępność dla osób z niepełnosprawnościami), uwzględniająca duchowość i intymność ich przeżyć (odpowiednie odległości i przesłony między grobami, wydzielone aleje), zapewniająca bezpieczeństwo (monitoring, cień, chłód) i wspólnotowość (przestrzenie wspólne).
- Sadzenie i drzew i dbałość o nie.
- Podtrzymywanie związków z naturą i krajobrazem, symbolizującymi cykl życia, śmierci i odrodzenia.
- Podtrzymywanie pamięci o historii miejsca poprzez tworzenie lapidariów, pomników wspólnej pamięci, opracowań, tablic i ścieżek edukacyjnych.


Drzewa na cmentarzach:

- Cień
- Przyjazny mikroklimat
- Ochrona ziemnych grobów i roślin okrywowych przed wysuszeniem
- Symbole wiecznego życia, przemijania, ważnych dla bliskiej zmarłej osoby wartości

Drzewa na cmentarzach – oczywiście!



TAK dla zieleni cmentarz

A photograph of a cemetery. In the foreground, there are several large, dark stone monuments of various shapes, including a tall, thin column and a large, rectangular base. The monuments are set on a grassy area. In the background, there are large, leafy trees with dense green foliage. Beyond the trees, a wide, open field stretches out towards a distant treeline under a bright, overcast sky. The overall scene is peaceful and natural.

część krajobrazu
– razem i osobno

A photograph of a tree-lined path in a park. The path is covered in fallen brown leaves and leads into the distance. Tall, mature trees with green foliage line both sides of the path. In the distance, a person can be seen walking on the path. The overall atmosphere is peaceful and natural.

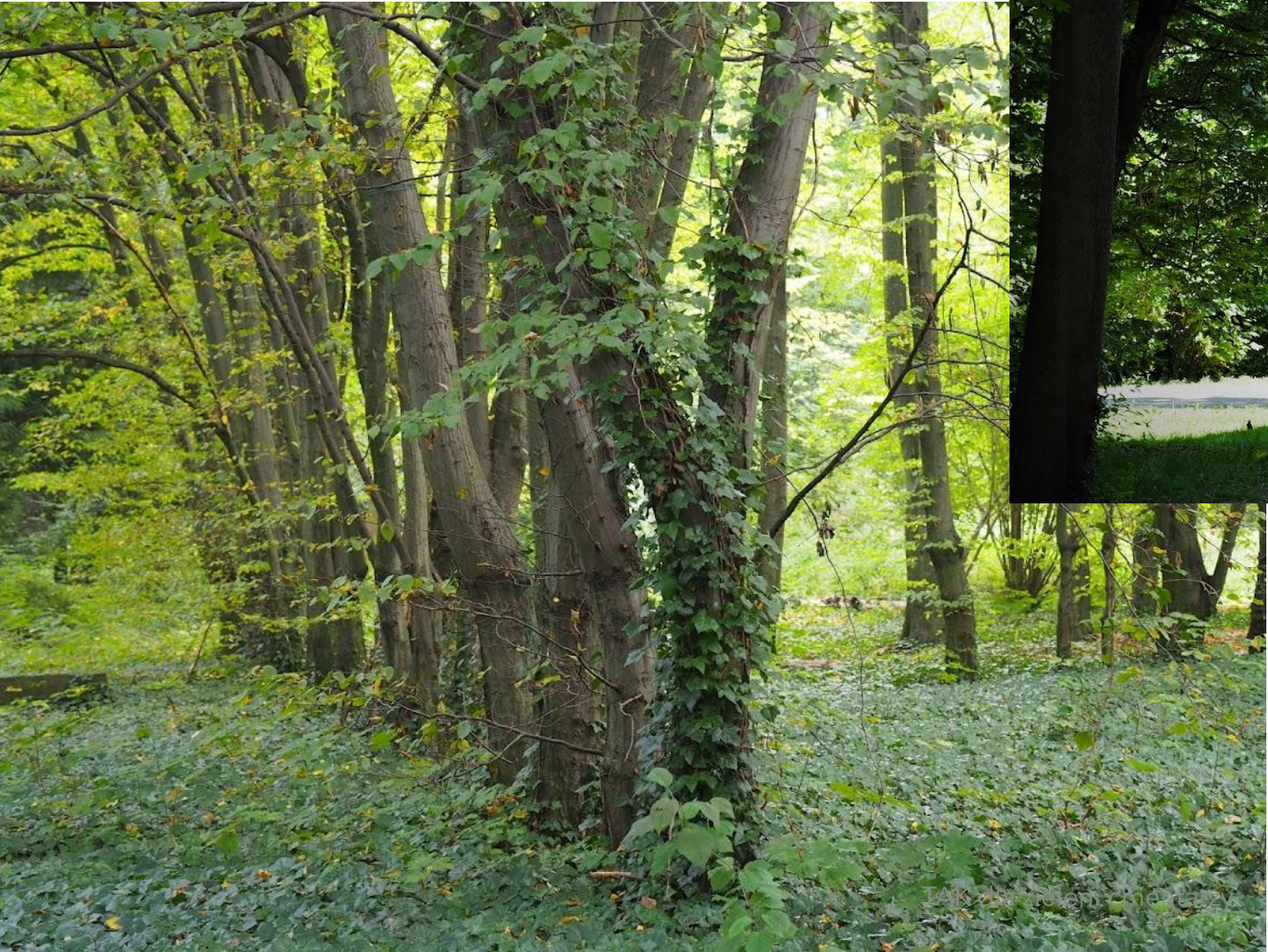
Aleje

TAK dla zieleni cmentarzy

Aleje

TAK dla zieleni cmentarzy

Kwatery



Drzewa o charakterystycznym pokroju



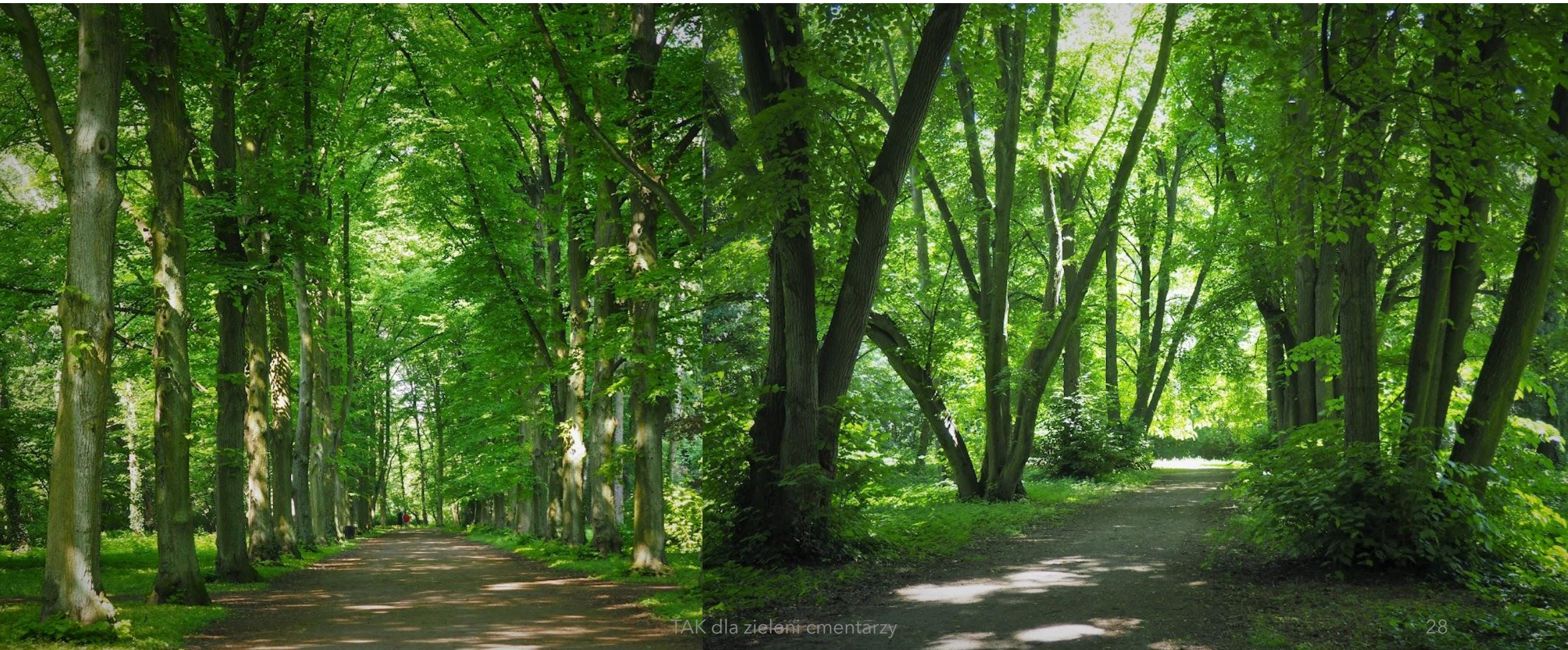


TAK dla zieleni cmentarzy

Drzewa liściaste

- **Lipa drobnolistna i krymska.** Przyjazne, kojące drzewa, mające duże znaczenie dla wspierania owadów – są nektarodajne i żywią mszyce.
- **Klon zwyczajny i polny.** Odporne drzewa o pięknych kształtach koron, spektakularnie przebarwiające się jesienią.
- **Kasztanowiec biały.** Tradycyjny, leśny.
- **Płaczące formy drzew:** jesion wyniosły 'Pendula', buk pospolity 'Pendula', wierzba płacząca, wiąz górski 'Camperdownii', brzoza brodawkowata 'Youngii'. wiśnia różowa. Niewielka wysokość, malowniczy pokrój.

Lipa drobnolistna





Drzewa i krzewy zimozielone



- **Jedlica zielona (daglezja).** Szybkorosnące, odporne na trudne warunki, monumentalne drzewo.
- **Żywotnik olbrzymi.** Strzeliste, monumentalne drzewo.
- **Choina kanadyjska.** Malownicze drzewo.
- **Ostrokrzew kolczasty.** Małe drzewo lub wysoki krzew o błyszczących, oryginalnych liściach.
- **Kalina sztywnolistna i praska.** Duże krzewy o skórzastych liściach w głębokiej zieleni.
- **Kalina Burkwooda.** Krzew o luźnym pokroju i pięknie pachnących kwiatach.
- **Cis pospolity.** Krzew nadający się do formowania na bryły i żywopłoty oddzielające kwatery na cienistych i suchych stanowiskach.
- **Mahonia ostrolistna.** Krzew okrywowy o słonecznych, nektarodajnych, pachnących kwiatach.
- **Suchodrzew chiński.** Krzew okrywowy o gęstym pokroju i jasnej zieleni drobnych liści, nadający się na formowane obwódki.

Drzewa zimozielone



Jedlica zielona

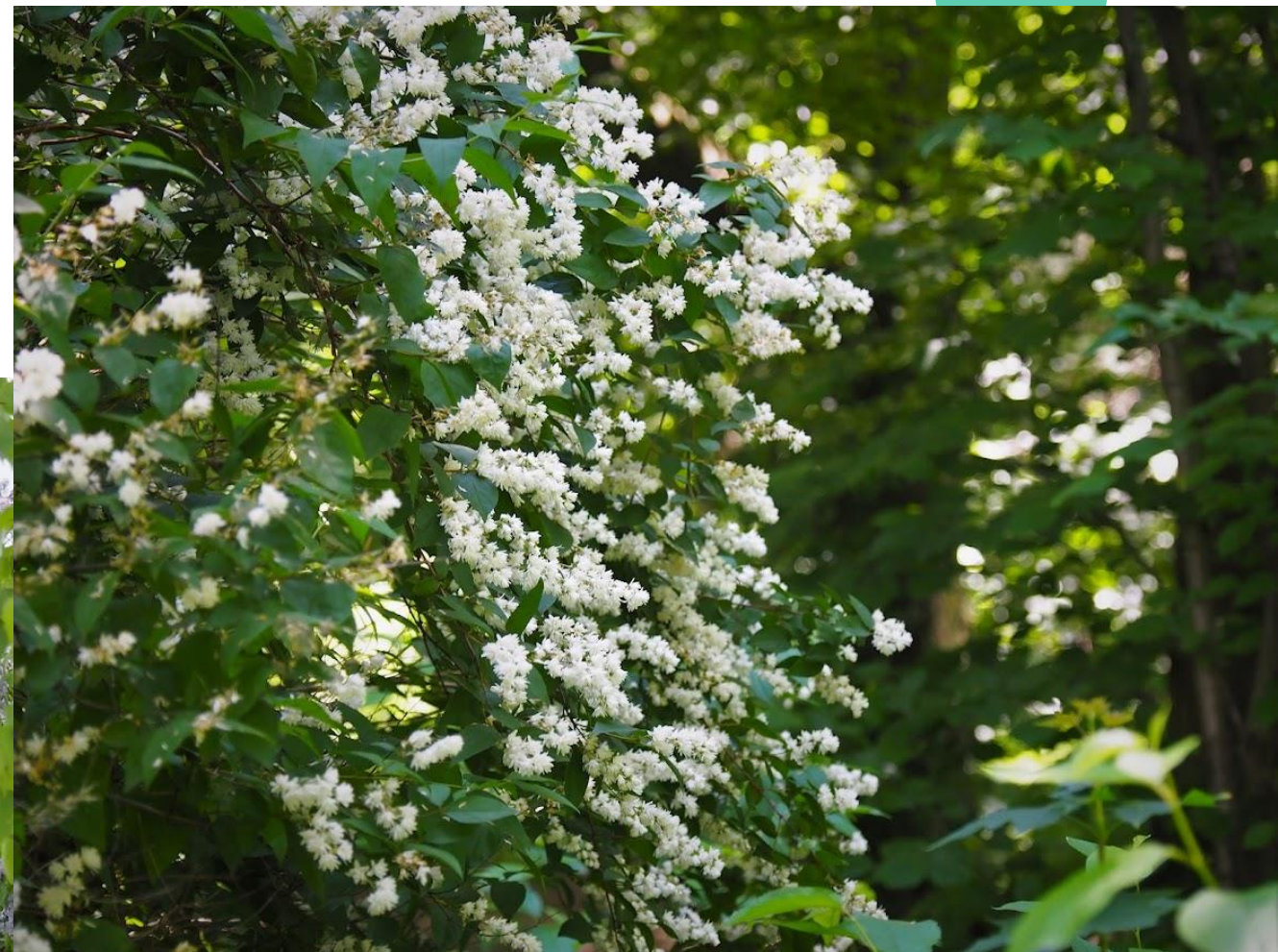
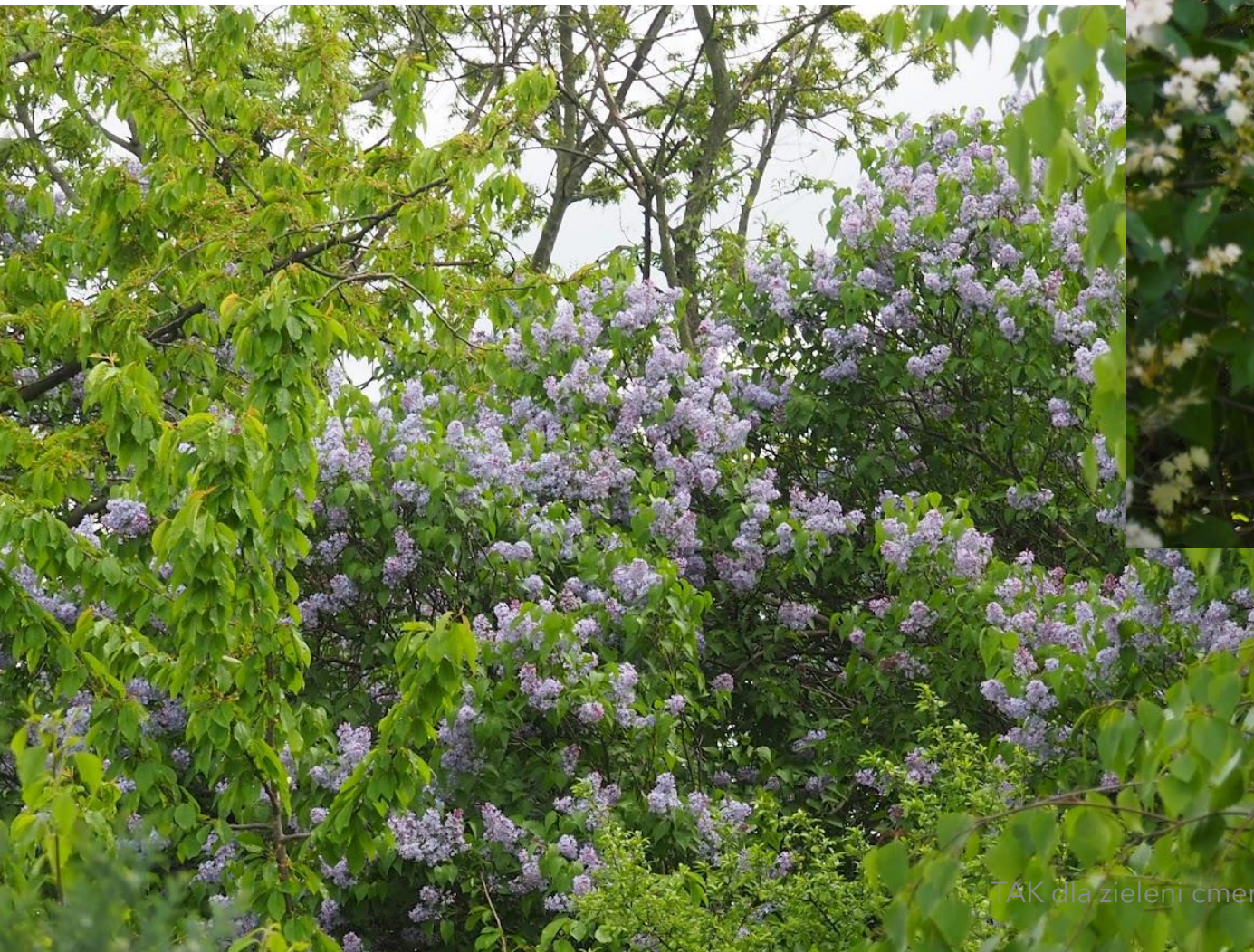








Tradycyjne krzewy





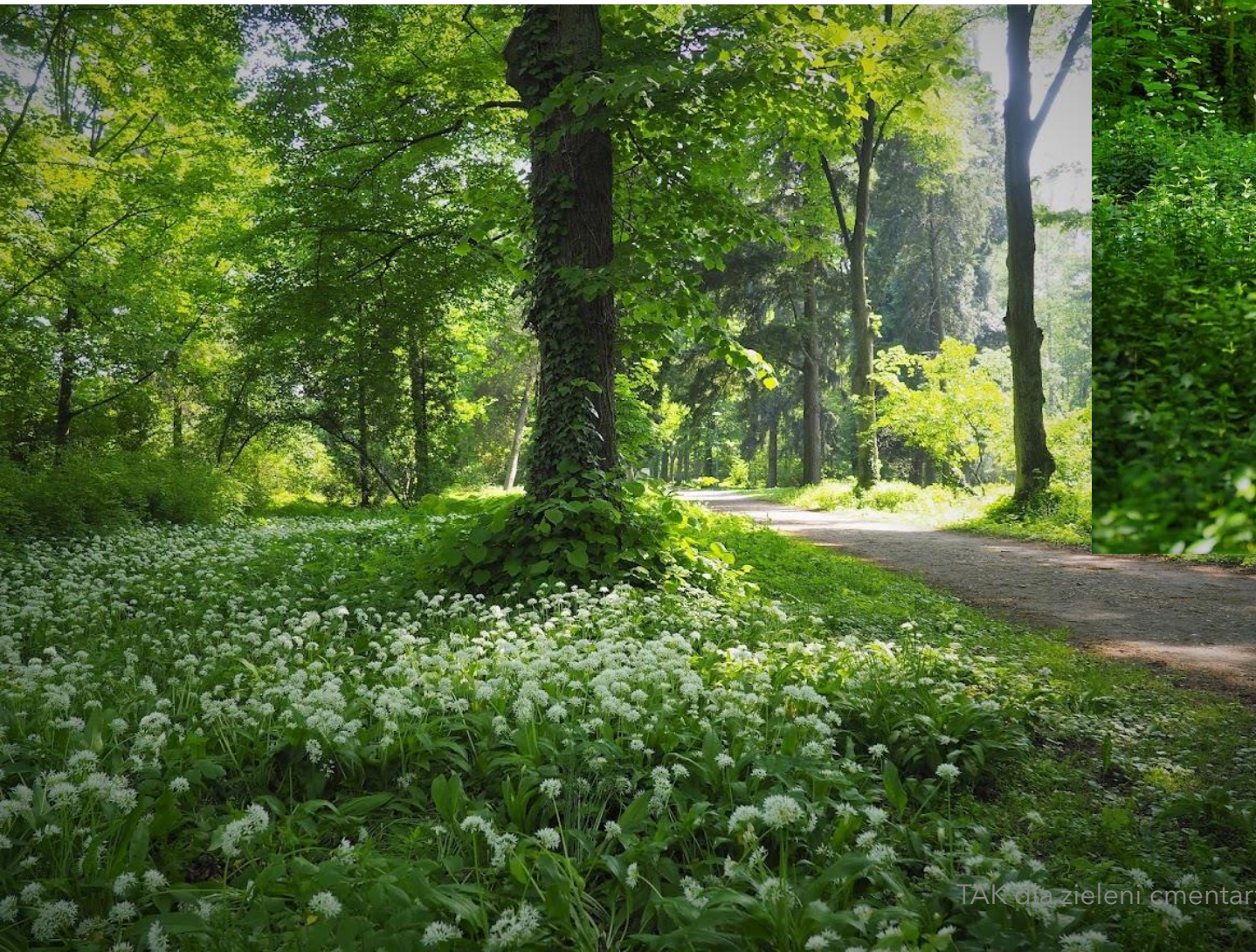
Tradycyjne krzewy

- Jaśminowiec wonny *Philadelphus coronarius*
- Kalina koralowa *Viburnum opulus*
- Lilak bez *Syringa vulgaris*
- Róża *Rosa* sp.
- Suchodrzew pospolity *Lonicera xylosteum*
- Żylistek szorstki *Deutzia scabra*





Byliny i krzewinki





Byliny i krzewinki

- konwalia majowa *Convallaria majalis*
- jasnota gajowiec *Lamium galeobdolon*
- goździk pierzasty i brodaty *Dianthus plumarius*, *D. barbatus*
- liliowiec rdzawy *Hemerocallis fulva*
- dzwonek skupiony i jednostronny *Campanula glomerata*, *C. rapunculoides*
- złocień ogrodowy *Chrysanthemum* x hybr.
- rozchodnik wielki, okazały, kamczacki i ościsty *Sedum telephium*, *S. maximum*, *S. spurium*, *S. reflexum*
- barwinek pospolity *Vinca minor*
- poziomka pospolita *Fragaria vesca*



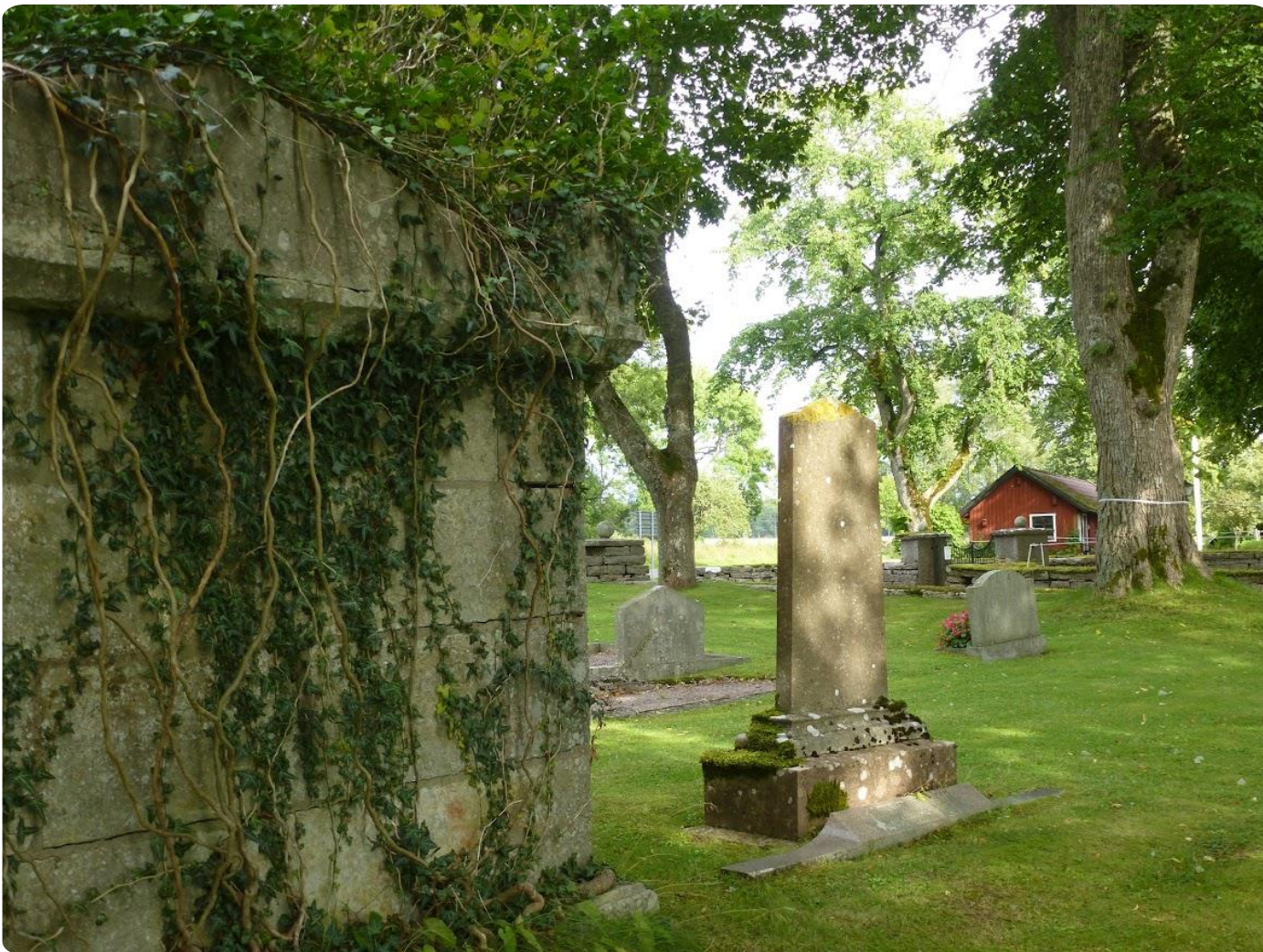








Pnącza



Pnącza:

- Bluszcz zwyczajny *Hedera helix*
- Hortensja pnąca *Hydrangea petiolaris*
- Trzmielina pnąca *Euonymus fortunei*
- Wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*
- Winorośl japońska *Vitis coignetiae*



ekosystem




murawy

+

AGNESE
BARTOLOMEO
SERG. 2. ALP.
★ 24. 7. 86 + 7. 3. 18.

TAK dla zieleni cmentarzy

niech leżą
liście



może nie róbmy
porządków, porządki już
tu są

Współczesne rozwiązania



Współczesne rozwiązania





najpiękniejszy
widok



dziękuję!

- Małgorzata Piszczek
- <https://dzikie-ogrody.pl/pl>
- biuro@ledum.pl
- + 48 606 347 449